

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Власенко В. М. (Суми, Україна), канд. іст. наук;
Дегтярьов С. І. (Суми, Україна), д-р іст. наук;
Камберова Р. (Софія, Болгарія), канд. філол. наук;
Король С. М. (Суми, Україна), канд. політ. наук;
Куліш А. М. (Суми, Україна), д-р юрид. наук;
Лобко Н. В. (Суми, Україна), канд. іст. наук;
Нестеренко В. А. (Суми, Україна), канд. іст. наук;
Піскун В. М. (Київ, Україна), д-р іст. наук;
Рамач Я. (Нові Сад, Сербія), д-р іст. наук;
Семенов В. М. (Суми, Україна), канд. наук із держ. упр.;
Теліженко Л. В. (Суми, Україна), д-р філос. наук.

Рекомендовано до видання вченою радою юридичного факультету
Сумського державного університету
(протокол № 10 від 07.04.2016 року)

Особистість, суспільство, держава: проблеми минулого і сьогодення : матер. II Міжнар. наук.-практ. конф. : у 2 част. (Суми, 18 квітня 2016 р.) / ред. колегія : В. М. Власенко, С. І. Дегтярьов, Р. Камберова та ін. – Суми : Сумський державний університет, 2016. – Ч. 1. – 168 с.

До збірника увійшли наукові статті та повідомлення викладачів, студентів, учених та аспірантів ВНЗ і наукових установ, виголошені в рамках II Міжнародної науково-практичної конференції «Особистість, суспільство, держава: проблеми минулого і сьогодення» (Посвідчення УкрІНТЕІ № 699 від 22 грудня 2015 р.), присвячені актуальним питанням суспільно-гуманітарних наук.

На обкладинці використано мапу «Русь, Московія і Тартарія» фламандського картографа XVI ст. Абрахама Ортелія.

ПОГЛЯДИ КАН ЮВЕЯ ЩОДО МОДЕРНІЗАЦІЇ КИТАЮ В ОСТАННІЙ ТРЕТИНІ ХІХ ст.

У 70-80-х роках ХІХ ст. Китай постійно зазнавав домагань західних держав. Такі претензії призводили до військових протистоянь, прикладом яких є китайсько-французька війна 1884-1885 рр., що закінчилася не на користь Китаю. Через десять років війну проти Китаю почала Японія. І в цій війні Китай знову зазнав ряд поразок, що в свою чергу, призвело до нового натиску імперіалістичних держав на імперію Цинь. Циньський уряд був змушений укладати кабальні договори, надавати іноземним капіталістам залізничні концесії, давати згоду на створення в країні так званих «сфер впливу». Загарбання іноземців та капітуляційна політика династії Цинь викликали в країні хвилю обурення і стимулювали боротьбу проти феодально-монархічного режиму, в якій брали участь найрізноманітніші верстви китайського суспільства.

Одним з видатних керівників реформаторського руху в Китаї кінця ХІХ ст. був виходець з Гуаньдуну, шеньши Кан Ювей, який залишив глибокий слід в історії боротьби за реформи в Китаї. Так, зокрема Мао Цзедун наголошував, що Кан Ювей представив зразок майбутнього світового комунізму [3, с. 155].

У 1887 р. він завершив свою книгу «*Да тун шу*» (Книга про велике єднання), яка з міркувань цензури так і не побачила світ до повалення Циньської монархії в 1911 р. У праці викладалася його утопічна теорія майбутнього суспільства. Кан Ювей намагався вказати шлях до позбавлення людства від смутку і страждань, зумовлених бідністю і громадською нерівністю, шляхом створення ідеального суспільного ладу «*Великого Єднання*», про який нібито пророчо говорив Конфуцій в бесіді з одним зі своїх учнів. У книзі містилася викриваюча критика сучасного китайського суспільства, а також наочно показувалася недосконалість суспільного устрою капіталістичних країн Заходу.

Для досягнення «*Великого Єднання*» Кан Ювей пропонував у всьому Світі скасувати приватну власність і об'єднати людей у великі виробничі колективи – сільськогосподарські і промислові «*майданчики*», які повинні були стати основними суспільними осередками. У суспільстві майбутнього Кан Ювей передбачав гармонійний розвиток людей, відсутність будь-якого примусу, ліквідацію держав, кордонів і армій, введення міжнародної мови (без різкого скасування національних мов, які в перспективі відінуть і стануть мертвими на зразок латини), всебічний розвиток громадського самоврядування, заохочення винаходів та відкриттів і навіть проект соціального забезпечення за розрядами в залежності від заслуг перед суспільством. Інститут сім'ї передбачалося замінити тимчасовими шлюбними угодами, щоб нерухоме майно успадковувалося лише суспільством.

З кожною з епох в еволюційній послідовності співвідносився і певний суспільний лад: самодержавство, конституційна монархія, демократична республіка [3, с. 158].

Кан Ювей інтерпретував текст «*Лі юнь*» як опис потрійного циклу інволюції від епохи Великої рівноваги до «*золотого віку*» давнини, коли діяло Велике дао, тобто здійснювався «*Шлях*» Великої єднання, до епохи Підйому до рівноваги в період трьох перших династій, коли зацарював «*Шлях*» Малого процвітання, і, нарешті, до епохи Перебування в хаосі за життя Конфуція, коли також мало місце Мале процвітання [1, с. 169].

Кан Ювей вважав релігію важливим суспільним інститутом, а головним об'єктом поклоніння Шанди - «*Верховного владика*», Бога.

У релігійній області передбачалася перемога буддизму при поступовому відмиранні усіх інших релігій, що нехтують тілесністю, погорджують жінок або освячують соціально-економічні відмінності між людьми [1, с. 172].

Однак на зміни у комуністичних ідеях Кан Ювея досить сильно вплинуло знайомство з майбутнім імператором Китаю Гуансюем. Гуансюй був прогресивно налаштованим

імператором, й відкликався на реформи які пропонував Кан. У подальшому він ухилився від курсу на комунізм, а почне пропонувати прогресивні буржуазні реформи.

У 1888 р. Кан Ювей відправив в імператорський палац свій перший меморандум з пропозиціями про перебудову суспільства. Відстоюючи філософську тезу «*Зміни – це шлях Неба*», Кан Ювей в доповідях імператору Гуансюю рекомендував повторити досвід «*революції Мейдзі*» в Японії і реформ Петра I в Росії. Кан Ювей підготував спеціальну працю «*Записки про реформи російського імператора Петра Великого*» з метою ознайомлення з російськими реформами імператора.

Сутність політичної програми Кан Ювея полягала у запровадженні в Китаї конституційної монархії і здійсненні помірних капіталістичних реформ. Він виступав проти революційного перетворення китайського суспільства, стверджував, що маньчжури і китайці об'єднані спільною релігією і культурою.

Кан Ювей висунув гасло: «*Єдність маньчжурів і китайців, монарха і народу*». Реформатор не закликав до повалення монархічного ладу, а лише мріяв про конституційну монархію, щоб влада імператора була обмежена законом. Його реформи істотно не зачіпали економічного і політичного ладу, а стосувалися створення сильної армії, поширення освіти, залучення талановитих людей до управління державою, захисту приватних підприємств від свавілля чиновників-казнокрадів, розвитку національної промисловості, товарного сільського господарства, транспорту, торгівлі, прикладних наук. Кан Ювей домагався проведення реформ зусиллями самого молодого імператора, якого він підтримував. Поступово, взаєморозуміння між імператором і Кан Ювеєм зростало і незабаром вони стали друзями-однодумцями.

Плани реформ, які розробляли молодий імператор і Кан Ювей, певний час зберігалися в глибокій таємниці: вони не знали, що численні шпигуни в особі євнухів імператриці Ци Сі нишпорили по палацу і про все доповідали їй.

Перебуваючи під сильним впливом непересічної особистості Кан Ювєя і його реформаторських поглядів і діяльності, імператор Гуансью намагався обмежити владу призначених Ци Сі намісників, губернаторів і інших начальників столичних і провінційних установ шляхом висунення на відповідальні посади в центрі і на периферії молодих чиновників і вчених – прихильників реформ. Його підтримували передові демократичні представники інтелігенції Китаю, які наполегливо виступали за скасування конфуціанської системи освіти і виховання, за використання іноземної науки в інтересах країни, проти засилля консервативних елементів в маньчжурському уряді.

З 11 червня до 21 вересня 1898 р. тобто протягом 103 днів, імператор Гуансью видав велику кількість указів, які склалися учасниками руху за реформи. Період часу, коли були видані ці укази, в китайській історії отримав найменування і відомий як *«сто днів реформ»*.

1. *Агеева Н. Ю.* Осмысление эволюционизма в раннем творчестве Кан Ювэя и Лян Цичао // XXXIII науч. конф. «Общество и государство в Китае» / Н. Ю. Агеева. – М.: Вост. лит., 2003. – 173 с.

2. *Борох Л. Н.* Влияние буддийской философии на утопию Кан Ювэя // XXXIV науч. конф. «Общество и государство в Китае» / Л. Н. Борох. – М.: Вост. лит., 2004. – 160 с.

3. *Мартынов Д. Е.* Утопия Кан Ю-вэя и конфуцианское канонведение (проблема субстрата и соотношения) / Д. Е. Мартынов // Asiatica: Тр. по философии и культурам Востока / Отв. ред. С. В. Пахомов. – СПб.: Санкт-Петербургский ун-т, 2009. – 118 с.